

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

(א) [לעיל דף יא: וש"ס].
(ב) [שם מ"ב ק"ה. וימות
מ. ב"ק ד"ג.] (ג) [לעיל
ד. וש"ס.] (ד) [לעיל י"ג:
(ה) עירובין טו: (ו) לעיל
דף י"ב.] (ז) עירובין טו:
(ח) יד: רש"י ד"ה שאם.

ליקוטי רש"י

סככה בחיוב. צ"ח
יד של חלום פלגי"ש
בלע"ו. זכרים. כעין
שלו שמוספין אותה צ"ח
קובל של חן. כשרה.
דלע"ג דלג"ס יתנו
פשוטי כלי עץ אין מקבלין
טומאה. נקבות. שיש
קצת נבלה והחן עשוי
כמלע ונכנס לתוך הקב
הוא להו מקבלין שכלי עץ
וראויין לקבל טומאה
ופסולה [לעיל י"ב:]. אם
יש ריח ביניהן
במותן. לכן שם נכרך
כשר. פרוץ בעומד. כל
הריקן כולו עשוי כן.
בנכנס ויוצא. שיהא
שדור יכול ליכנס ולצא
צריח שצניחם דהשתא
הוי ריח טפי משיעור
שדור ואינו מלומס
[עירובין טו:].

הנהגות וצינונים

(א) [מר סבר בש"ס
תקרה דב"ש כשנוטף
אחת מבינתים וצ"ח
ה"ל או מפסק או
נוטף אחת מבינתים
וא"ל ר"מ בין ב"ש בין
ב"ה אי נובל אחת
מבינתים אין אי לא
פ"א. מהרש"ל [ג"ק].
[צ] צריך להוסיף סכך
פסול (כת"י): [ג] צ"ל
ומאי קמ"ל ר' דהתם
(דפו"ר): [ד] הא"ר הוא
מקב"ל טומאה (הגה'
הב"ח על רש"י שבו"ק)
ועיין ילקוט מפרשים:
(ה) צ"ל כן (מנחת
יהודה): [ו] צ"ל הרחב
(דק"ס): [ז] בדפ"י
ליחא עד סוף הדיבור
הוא מותר (דק"ס)
והרש"ש הגיה דהא"ר
וכו': [ח] ברש"י איחא
הפסלים: [ט] צ"ל
מדפ"ס [גנוי יוסף].

לעזי רש"י

אשפונדי"ש. פירוש
ארוכות המטה. הע"ס
שהא לאורך המטה (דל"ש
כלם פ"ח מ"ה ועיין
רמב"ם שם ורש"י לר"י
מו"ק דף י"ז ע"א ד"ה
דגוש).

סוכה

בתנ"י תקרה שאין עליה מעויבה. סתם תקרה נסכרים שיש
בהן ארבעה: מעויבה. רכפת טיט ודומה לו נמקרה צספר עזרא
(נחמיה ג) ויעזבו את ירושלים עד החומה מלאוה מתוכה עפר להחזיק
החומה: ר' יהודה אומר. צ"ש וצ"ה נחלקו דצנר: ב"ש אומרים.
אם צל לישז תחמה לשם סוכה:
מפסק. סותר ומנענע את כולן
ואח"כ נוטל אחת מבינתים ונותן
פסל נמוקמה ולקמן מפרש למה לי
תתי: וב"ה אומרים מפסק. משום
תעשה ולא מן העשוי ואין צריך למה
פסל ורבי יהודה לטעמיה דמכשיר
צנסכרים שיש בהן ד' לסכך את כולה
והיינו כרז ושמאל מתוך לה לקמן
צגמרא: או נוטף אחת מבינתים.
ואינו צריך לפסק דצהכי סגי
דליכא עשיה מעליא: רבי מאיר
אומר נוטף אחת מבינתים אבל
לא יפקפק. שאין פקפוק מועיל לו
ור' מאיר לטעמיה דאמר אין מסככין
צנסכרים ועל ידי פסל שצניחיים
מתכשרה ולשמאל דאמר לקמן (דף י"ג):
סכך פסול צד' צאמנע מיתוקמה
כדפרישית לעיל^(א) דניהו שני פסלים
צאמנע ואין צו אלף ח' אמנת דדופן
עקומה אמרינן עד הפסלים ומפקינן
להו לנסכרים מן הסוכה אי נמי סכירא
ליה כרז דאמר לקמן (שם) סכך פסול
צין מן הלך צין מן האמנע צארבע
אמות הלכך לא פסלי נסכרים
צצניחיים דליכא שיעור פסול ציחד:
גמ' בשלמא ב"ה טעמיה משום
תעשה וצ"א מן העשוי. צפסול וכן
מן העשוי צצית ולא לנסכה שאין שם
סוכה עליו וגזרת תקרה לית להו
צנמסך צנסכרים ואפילו צני ארבעה:
אצ"א ב"ש. דצעו תתי: אי משום
גזרת תקרה. אית להו דאין מסככין
צנסכרים משום הכי לא מהני פקפוק:
והכי קאמרי בו. כלומר לא מהני
פקפוק אלף נעילה אחת מבינתים
דליכא מעשה מעליא וגזרת תקרה
נמי צעלה לה והאי דאמרי מפסק
הכי קאמרי המפסק לא הועיל ונוטל
אחת מבינתים: ה"ק. ליה רבי
מאיר לר' יהודה לא נחלקו דצנר זה
דצ"ה כוחי סכירא להו דאין
מסככין צנסכרים ולא מהני פקפוק:
ומאי קמ"ל. דסתמא^(ב) למתני מאי

פרק ראשון

רבי מאיר אומר נוטף אחת מבינתים אבל לא יפקפק. שאין
פקפוק מועיל לו ורבי מאיר לטעמיה דאמר אין מסככין
צנסכרים וע"י פסל שצניחיים מיתכשרה ולשמאל דאמר לקמן (דף י"ג):
סכך פסול פוסל צאמנע צארבעה מיתוקמה כדפריש' לעיל^(א) דניהו
שני פסלים צאמנע ואין צו אלף שמנה

סוכה

עין משפט
נר מצוה
זה א מיי פ"ה מהל'
סוכה הלכה ח סמג
עשין מן טו"ש"ע א"ח סימן
מלכל סעיף ט:
צו ב ג מ"י פ"ה מהל'
סוכה הלכה טו טו"ש"ע
א"ח סימן מרע"ט סעיף ג
וסמן מלכל סעיף ט:

אמות דדופן עקומה אמרינן עד
הכתלים^(א) ומפקינן להך נסכרים מן
הסוכה אי נמי ס"ל כרז דאמר לקמן
סכך פסול צין מן הלך צין צאמנע
צארבע אמות הלכך לא פסלי נסכרים
צצניחיים דליכא שיעור פסול ציחד
כך פירש צקונטרס והדין עמו שפירש
כן דתקרה צנסכרים שלה רחצים
ארבעה איירי דסתם תקרה כך היא
ומדפסלי^(ב) נסר ד' משום גזרת תקרה
אלמא סתם תקרה כך היא וכן מוכח
צגמרא דפריך לשמואל צמאי פליגי
ומסיק דצטטולי תקרה פליגי דלרבי
מאיר אין מועיל פקפוק לצטטולי
תקרה שהנסכרים ארבעה ולכך צעי
שיטול אחד מבינתים ותימה דלפריך
לקמן מצריחא לשמואל דאמר צאמנע
פסול צארבעה הוה ליה לאקשוי
ממתני ולשני וי"ל משום דמתניתין
לא קתי צדיח נסכרים של ארבעה
אלף מנח סתם תקרה:

פרוץ בעומד. נראה להלכה כר'
יוסי דאמר פרק שני

דצכורות (דף י"ז וש"ס) אפשר ללמנע
לכל הפחות צדי אדם מדלפליגי
אמוראי הכא צפרוץ כעומד וצפרק
שני דחולין (דף כ"ח וש"ס) צמחלה על
מסככין בנסרין דברי ר'
יהודה [בנסרין] משופן
מחלה כרזו והא דקאמרינן תסם גצי
חלקו לשנים והן שוין דטמאין שניהן
לפי שאי אפשר ללמנע צכלי חסם
כולהו מודו כדקאמרינן צכורות (דף
י"ז וש"ס) משום דלית ציה גומות ואין
לומר דשמעתין אפילו כמאן דאמר אי
אפשר וקרי פרוץ כעומד מחלה על
מחלה כשדומה לנו שהן שוין אע"ג
דשמא אינן שוין דהא מפרש טעמא
פ"ק דעירובין (דף טו: וש"ס) וצפ' שני
דחולין (דף כ"ח: וש"ס) דלל הוי כעומד
וכרז משום דהכי אגמריה רחמנא
למשה גדור רוצא ושחוט רוצא ומיפוק
ליה משום דצלא"ה הוא אסור מספק
משום דשמא שייך רוצא והא דפריך
צגיטין צפרק הזורק (דף ע"ח וש"ס):
גצי דלחו תרתייהו צדי צארבע
אמות והא אי אפשר ללמנע אפילו
תהא הלכה כר"י הגלילי מכל מקום
דוחק הוא להעמיד המשנה כך
שאין רגילות להיות ומסתמא לא
כווני לצא צצת אחת וצפרק
שצעת העדות (שעשוע דף ל"ג וש"ס)
גצי

ליה לרבי מאיר אמאי קאסרת בנסרין. לעיל (דף י"ג) משום גזרת תקרה הך סכירא
לצית שמאי היא ושצקת צית הלל: לשמואל דאמר. אלף יש צהן ארבעה דצרי הכל פסולה: סיפא במאי פ"י. הא ודאי סתם
תקרה צני ארבעה הוא וקמכשר רבי יהודה אליצא צצית הלל: בביטול תקרה. כלומר אמר לך שמואל לעולם ציש צהן ארבעה ולא
היחא כאן תקרה מתחלה ועכשיו הוא צל לנסכך צהו לשם סוכה אפילו רבי יהודה פסול דגזרינן משום תקרה שלא יצא ויש צתח קורות
ציתו ויאמר מה לי זה מה לי חדשה אלף השתא דזו תקרה היחא וצא לידי מעשה לעשות לשם סוכה וזה מוכיח שידוע שאמרה תורה תעשה ולא
מן העשוי פליגי רבי יהודה ורבי מאיר אי איכא חו למגור משום תקרה או לא רבי יהודה סבר צטטולי תקרה לצית שמאי צריך לטול מבינתים
דלע"ג דמוכח צצקי צמעשה ולא מן העשוי גזרי צה וצ"ה סצרי כיון דצטטולה והוכיח שהתקרה פסולה חו ליכא למגור ור"מ סבר לא נחלקו כו'
ואף צה גזרינן: בתנ"י המקרה סוכתו. כמו שאלו עושין שמסדרין כלונסות מחלה צסכך ונותנין פסל עליהן: ארובות. אשפונדי"ש צלע"ו
וצמרא מפרש^(א) דמקבלי טומאה: אם יש ריח ביניהן במותן. צין שפוד לשפוד על פני כולה ויחן שם הפסל וכן^(ב) על פני כולה וצמרא פריך הא
אין הכשר מרובה על הפסול: גמ' פרוץ בעומד. לענין מחילות שצת אחת מחילה שנעשית צפסין רחצין ג' והניח צין פסל כמלך פס
דנפקא ליה מתורת צצוד וכן על פני כולה דהוה ליה פרוץ כעומד וכחותה הכא צמתניתין דהוה ליה פסול ככשר: בנכנס ויוצא. שיהא פסל
הרוחב^(א) כמותן יכול ליכנס ולצא צריח שצניחיים דהשתא הוה ליה פסל שנותן שם מרובה על השפודים^(ב) והאזיר יומר על השפודים:
והא

רבינו הגנאל

מתני' תקרה שאין
עליה מעויבה. נסרים
שהבית מקורה בהן ואין
עליהם טיט מפסק.
פוחח ומרוחי. ודייקין
בשלמא ב"ה טעמא מאי
משום תעשה ולא מן
העשוי וכל דהו מעשה
מכשיר ואפילו פקפוק
אלא ב"ש מ"ט ופשוטא
טעמא דב"ש משום גזרת
תקרה ולעולם נטילת אחת
מבינתים בעי ואפילו
פקפוק לא סגי עד דשקיל
אחת מבינתים. ואקשינן
אי הכי רבי מאיר דאמר
נוטל אחת מבינתים ואין
צריך לפסק כב"ש היא
ושנינו ר' מאיר סבר ב"ש
וב"ה שוין דמשום גזרת
תקרה [גזרינן] ובנטילת
אחת מבינתים [מתכשר]
ואע"ג דפקפק פקפוק אינו
מועיל ואמרי מאי קמ"ל
והא אפילו רבי מאיר
ורבי יהודה בהא סברא
חדא זיימנא דתנן מסככין
בנסרין דברי רבי יהודה
ורבי מאיר אסר
ואוקימנא בגזרת [תקרה]
פליגי. ואחריין לאוקימנא
פלוגתייהו בהא דתנן
מסככין בנסרין דברי ר'
יהודה [בנסרין] משופן
לשידות ולתיבות ויוצא
בהן ומשום גזרת כלים
פליגי ונתת. אלא מתני'
תרווייהו בגזרת תקרה
פליגי וסיפא רבי יהודה
היא דא"ל לר' מאיר הא
גזרת [לסכך] בנסרין
משום גזרת תקרה טעמא
דב"ש [היא] דאמרו נוטל
אחת מבינתים אע"פ
שפקפק אבל ב"ה אפילו
בפקפוק סגי ואמר ליה
רבי מאיר (א) דבר זה
שניהן לא נחלקו דבר זה
שניהן בגזרת תקרה.
ושמואל דאמר נסרין
כשאין בהן ד' טפחים
מחלוקת אבל בנסרין
שיש בהן [ד'] דברי הכל
פסולה אלא ר' יהודה
נמי אית ליה גזרת תקרה
אמר לך סיפא כבטולי
תקרה פליגי רבי יהודה
סבר אפילו בפקפוק בטלה
וכ"ש בנטילת נסר
מבינתים ורבי מאיר סבר
לעולם לא בטלה אלא
בנטילה: מתני' המקרה
סוכתו בשפודין כו'.
ואקשינן מינה לרב הונא
(בר הושעיא) [בריה דרב
יהושע] (עד) דאמר
אסור לטלטל שאינה
מחיצה והכא תנן אם יש
ריח כמותן לעשות בהן
(כשרה) [סכך כשר]
שנמצא הריח סכך כשר
והשפודין כפרוץ וקתי
כשרה

חשק שלמה על ר"ח
(א) נראה צ"ל ואמר ליה ר"מ
ללא נחלקו שניהן דצנר זה
דשניהן אית להו גזרת מקרה:

וזה ג"כ הוה מי פירות עם מים וא"כ זה תליא בפלוגתא דר"ג ורבנן
 שם ד' ל"ו ע"א ובאמת בחוספתא פ"ג דסא מצואר דר"מ ס"ל כר"ג
 דישקך מר וזבא א"ש מה דאמר שם בגמ' ד' מ"א ע"א מדרלל מלמית
 למית חמיע כמי לא מחמיע ע"ש בחוס' ור"ל דזה הוה ג' מחלוקת חדא
 דלוינו מניח לחמין בשולל וחד ס"ל כר"ג דמחמין מיד וחד ס"ל
 דמחמין בשולל דברים הממליים וא"ש :

הלכה ג ואם הרהיח המים כו'. עי' יבמות דף מ' ע"א גבי
 חלוט וז"ל דש מיירי שחלט את העיסה לא את
 הקמח דאל"כ אין יולא בה ידי מוכת מנה כיון דלא בא לירי חינוך
 ע"ש בחוס' וקום' פסחים ד' ל"ו ע"ב ד' ל"ז ע"ב ור' מ"א ע"א ובי
 בירושלמי פ"ב דפסחים דממעט שם דלוינו יולא ברבוכה משום דלוינה
 לריכה סימור ע"ש בה"ד אך שם משמע דר"ל ריבוכה בשמן וכמ"ס
 רבינו ז"ל בפיה"מ מנחות פ"ט ועי' שם במנחות ד' כ"ג ע"א ומש"כ
 בזה בדברי רבינו בסוף הל' בית הבכירה ע"ש ומ"ס הרמב"ן ז"ל
 במלחמות כאן בפ"ב ובדברי הר"ף ז"ל כאן :

שם וכבר נהגו בשענר ובספרד כו'. הנה באמת ל"ל דהך מחלוקת
 דפסחים דף מ' גבי והרולה שמתלו נטון ל"ל הקמח כו' ר"ל
 דש מיירי במים רוחמין ות"ק ס"ל דאם מערב חומץ עם מים אף
 שהמים רוחמין לא הוה חלוט שפיר וכמו מי פירות עם מים שמחמין
 מוכר לר"ג ולכן ס"ל דמתחלה יתן הקמח לתוך הקירייה והיינו במים
 רוחמין ומחלט ואח"כ יוכל ליתן את החומץ ויש אומרים פליגי וס"ל
 דגם אי הוה חלוט בזה ח"ש דברי הגמ' ש"ס ועי' שם דע"ד ע"ב
 וחולין ד' ק"א ומש"כ בזה בתרומות פ"י מ"ט גבי כל הנכבשין ע"ש
 בחוספתא . וא"כ כיון דאח"כ אמרו שם דעולא אמר דאמר זה ואחר
 זה אסור טוב אסור לחלוט , ועי' לקמן בהל' י"ז גבי מורסן דשם
 כתב רק וכבר נהגו כו' והטעם דבאמת מורסן אינו מחמין ע' לקמן
 פ"ו ה"ה ובתרומות פ"יא אך בירושלמי כאן אמרין דמיירי שיש
 שמנונית על המורסן וחיטישין שחא נשאר בהם קת קמח לכך לא
 המחמיר כ"כ בזה :

הלכה ט נאמר ושמרהם כו' לפיכך אמרו החכמים כו'. עיין
 בזה"מ ז"ל והנה עי' בגמ' כאן דף מ' ובהך דמנחות
 ד' כ"ג ע"א מצואר דכ"ד דבאמת סימור אינו נקרא חלל א"כ יש בו
 דבר שיוכל להחמיו והוא אינו מניחו לחמין אלא חלל השמירה לגבי
 חמיו של מזה לא משום סיבה רק לשם מזה והוה כמו היסח הדעת
 פסול הגוף לר"ל אך זה לא שייך רק אם יוכל להיות איזה סיבה וזה
 מה דאמר במנחות שם מלה תהיה החייה ע"ש ברש"י ר"ל דכיון
 דחמין של מנחות אין לוחמין אותם כמבואר שם ד' ל"ו ע"א לכך
 לריך שיהיו יגלושתי בפוסרין כדי שיהא בהם דין סימור וכן הך
 דפסחים שם דאמר והני דמהפכי כפי ר"ל דהוי מנביהין את השבילים
 ומעמידים אותם כדי שלא יחמונו כמ"כ בפסקי חוס' מנחות סימן
 ר"ז משום אגב מידלליהו ע"ש אמר להם דיעשו זה לשם מזה לא
 לשם להזהר מסיבה ועי' מגינה דף כ' וד' כ"ג ע"א לא חידשו דבר
 בפרה ועי' שם בירושלמי פ"ב דמגינה ה"ה ו' והך בליקא של נכרים
 מיירי ג"כ במצומרים רק לא לשם מזה ועי' ב"מ ד' ל"ג ע"א אם
 משמר כעשה משמר בהם דמי לא לשם מזה ועי' בה"ג כאן דרש שוטה
 וקטן לא בני עמיה במלל מזה ועי' בירושלמי פ"א דתרומות דבר
 דבני סימור בשביל סיבה גס חרש הוה בכלל שמירה ועי' ביומא דף
 מ"ב ע"א וז"ק דף ט' ע"ב ע"ש בחוס' דס"ל דהוה בני שמירה רק
 שמירה לשם מזה לא שייך בכו ועי' חולין דף ז' ע"א ברש"י אך י"ל
 דרק בזמן המקדש דלוי הוה הנולה בגמ' מכשירי פסח כמבואר
 דפסחים ד' ע"א אז לריך זה ועי' בשביל רבינו ז"ל בהל' ק"פ סוף
 פ"ד דהוה ג"כ בגדר חבורה המלה של פסח ע"ש ועי' פסחים ד"ג
 ע"א חטא דמיכטר לפסחא ע"ש ועי' רש"י חולין דף ד' ע"א וכמ"ס :

שם דגן שנשבץ כו'. והף דק"ל דחמין מותר ללחות ל"ל דרק
 בידים אבל אם על שמרה ונפל מים אסורות ועיין ברש"י
 מנחות ד"ע ע"ב דפירש על התבואה כגון חמיו שחרן במים ע"ש :

שם שנשבץ בנהר . כ"ל דהוה רק כנהר אבל בשמין שרי משום
 דהוה כמו טיף להדי טיף טיף כיון דטובע תמיד עי' בע"ד ד'
 מ"ז ע"א קמחי אזלי ע"ש ולכך מצואר בירושלמי פ"ח דתרומות סוף
 ה"ד דגבי משין אין בו חשש גילוי י"ל ג"כ משום טעם דטיף טיף
 כמצואר בע"ד דף ז' ע"ש והך דמצואר בתרומות פ"י מ"ב שם מיירי
 בצור של מים ולא בצר וז"ל ד' חק' ד' קט"ו ע"ב ע"ש :

הלכה ב מותר ליתן לחמין והשיבשמן כו'. עיין בהשגות
 ועי' בירושלמי פסחים פ"ב ה"ד במחובלת אגוזים
 ומש"כ רבינו ז"ל בהל' מעשה הקרבנות פ"ב ה"ז ובהשגות שם ועי'
 חוס' מנחות ד' כ"ג ע"ב ע"ש :

הלכה כג כלי שהכותו וכלי אבנים כו'. עי' מש"כ רבינו ז"ל
 בהל' מעשה הקרבנות פ"ח ה"ט' דכלי אבנים א"ל

הנעלה ע"ש וז"ל הטעם כך דגבי קדשים שלריך לחול איסור נותר לא
 חל על טעם רק על בעין ועי' מש"כ רבינו ז"ל בפיה"מ פ"ק י"א
 דזבחים על הך דרבי טרפון דשיקר הטרקיה משום שמנונית הדבוק
 בכלי ע"ש ר"ל משום דהטעם הוה כמבואר כמ"ס הראב"ד ז"ל בהל'
 שמנונה ועי' בסוף פ"ז דבטעם גבי וורד חדש ושם גבי הכוס ד'
 בכשם אך יש לחלק כך בין היכא דלא נכנס רק טעם ובין היכא
 דנכזעל הבעין ועי' בדה ד' ס"ב ע"ב בהך פלוגתא דר"י ור"ל גבי
 חסין שכלנו משקין ועי' חוס' ע"ז ד' ס"ו ע"א דרבי לא נכנס בעין
 בתוך הבולע וע"ש ד' ל"ב ע"א גבי חרס האנדריוני וחוס' כרימות
 ד' ט"ו ע"ב והנה עי' במנחות ד' ח"ג ע"א דמצואר שם דאם יש
 מקת בעין מלטרף הבלוע ג"כ שיהיה כמו בעין ע"ש וכן כתבו חוס'
 ע"ד דף ס' ע"ב גבי זשקה טופח ע"ש ועי' חוס' ביאה ד' ט"ז ע"ב
 ד"ה קמ"ל גבי פשטידא דיש שסורין השומן ע"ש ולכך לריך מריקה
 ושיטפה בתמין כיון דיש שומן בעין לריך גס להסיר הבלוע אבל היכא
 דליכא רק בלוע לחוד ובפרט אם רק טעם אז גבי רדסם אין לריך
 מריקה וגם י"ל דהא חולין גבי קדשים יש הריבה חומרות כמו ביטל
 בלא בלוע ומקלל דני כלל הכלי וקמים ולא כיון כמבואר בזבחים
 ד' ל"ו ע"ב וכלי אבנים א"ל זה ועי' בפסחים ד' פ"ג ע"א דאמר שם
 גבי עלמות של פסח לישדינהו אט"ג דהא בלעי טעם וע"כ כמ"ס ועי'
 חוס' וזבחים ד' פ"ו ע"א ע"ש דגם אם מחובר קת בשר בעלמות
 יכול לבלעל להעלמות וע"ש בר"ש פ"יא דתרומות וזבא ח"ש מה
 דאמרין בפ"א דתרומות בירוש' דקדירה על חרס שבטל בה תרומה
 מנועלה ג' פעמים ודיו משום דגבי תרומה ג"כ בע"א דבר הראוי
 לאכול דאל"כ פקע הקדושה כמ"ס הרמב"ן ז"ל במלחמות פ"ג דב"מ
 וכבר כתבתי בזה והנה מצואר בדה ד' ס"ב ה"ל' דבדרבנן בלוע לא
 הוה כמו בעין ועי' מש"כ רבינו ז"ל בהל' מעה"ק פ"ח דמבשל ג'
 פעמים ע"ש והוא ג"כ משום אז ועי' בירושלמי ערלה פ"ב דפסחים
 פ"ג ה"א וכלבד אחר ג' הפס"ל' ועי' בירושלמי דמאי פ"א ה"ב א"ש
 הוה מתקן אפילו בשר משום דחושש למשקין שיש בו אף דלא גזר
 על תערובות דמאי ע"ש וזבא ח"ש הך דע"ז ד' ע"ו ע"א ע"ש וא"ש :

פרק ו

הלכה א ומצותה כל הלילה כו'. עיין בר"ה ד' כ' ע"ב דמבואר
 דסתמא דגמ' לא ס"ל כן ע"ש :

הלכה ב בלע מרור כו'. הנה י"ל דהא באמת גס במלה לריך
 שיהא בהמלה טעם מלה כמבואר ברבות ד' ל"ח ע"ב
 וז"ל דבלא טעם מלה לא שמה מלה רק הוה א"ל' שיטעום וא"כ למה
 גבי מרור לא ילא כיון דהמלה הוה המין לא בעטם כמבואר שם
 ד' ל"ט ועיין א"ל סוכה ד' ע"ב וז"ל דהך דהך טעם הוה דקדושה
 מרור דרבנן וא"כ לריך לטעם המרור לא להמרור בעלמו ולכך לא
 ילא וכעין זה כתבתי בהך דכתובות ד' י' גבי מה דהקשה שם א"כ
 מה הועילו חכמים בתקנתן ר"ל ג"כ כן דבדאורייתא לא איכפת
 לן אם ישקר דוה הוה דין כך ולא תקנה אבל בדרבנן כיון דלא
 עשו רק משום תקנה מה הועילו במה שתיקנו ועיין פסחים ד'
 ז' ע"ב אמיתי אך אהא זאת אמרת ע"ש ברש"י וכן ר"ל הך
 דעירובין ד' ס"ד ע"א אכרותא לרדקי ועיין במנחות ד' י"א ובכורות
 ד' כ"ג דמהני הכרזה ע"ש אך ר"ל כך דהא עיקר הדיון של עירוב
 הוה רק תקנה בשביל תינוקות כמבואר שם ד' פ' ע"ב וד' מ"ו ע"ב
 ומה שמועיל לזה הכרזה ועיין בסוכה ד' י"ד ע"ב דהוה פלוגתא

זה אם גיירה דרבנן נעשה כמו עלם האיסור או רק משום טעם
 החיור גבי הך דע"כ נעשה כשדורין של מחכות ועיין מש"כ רבינו
 ז"ל בהל' מכירה פט"ז הל' י"ד לחיור דרבנן לא חל על עלם
 הדבר ועיין חוס' גיטין ד' מ"א ע"א דשיחורו דרבנן הוה כמו
 היוק שאינו ניכר ע"ש ועיין בירושלמי פ"א דפסחים ה"ד את הוה
 שגזרת עליה שריפה וביירושלמי פ"א דקדושין דמחלק שם גבי גט
 שכמהו על איסורי הנאה בין אם הוה איסורי הנאה מה"ס בין דרבנן
 דהך דלוי שוה ללוס דלאה קודש בהם שגזרת כסף לא הוה קדושין
 מ"מ משום יש בהדבר שאסור בהנאה מדרבנן ולא הוה כמו עירוב
 שלי דשם ד' כ' ע"ב בגיטין ע"ש ברש"י ועיין עירובין ד' ע"ח
 ע"ב גבי עשאו לחלין סולס ופסחים ד' מ"ח ע"א ע"ש ועיין סוכה
 ד' י"ב ע"ב ד"ה אין מסככין מה דמתקליס בין דאורייתא לרבנן
 ושם ד' ז' ע"א ובהך דב"ב ד' קס"ה ע"ב מה התם פסולא
 דאורייתא וברא"ש שם עיין חולין דף י"ח ע"א גבי פוסלן
 ומכשירין ע"ש :

הלכה ג אבל מצה בלא כונה כו'. והנה דין מרור לא כתב אף
 דגמ' ד' ק"ד ע"ב בפסחים נקט הך דין גבי מרור
 אך הטעם כך משום דבגמ' בר"ה שם דייק לשון כפאו פריסיו ולמה
 דייק זה משום דבאמת בירושלמי כאן אמר דע"כ מיירי בהטב וכוין

צפנת פענח

רק משום טעם האיסור גזי הכ דע"כ נעשה כשפודין של מתכות
ביאורים

עתה בא רבינו לבאר ולחדש כי שונה גזירות דרבנן, מכל תקנות דרבנן או איסורי דרבנן, או קס שקסור רבנן, שכן גזירות דרבנן נתפסת על הדבר בעצמו ולא על האדם בגדר "איסור חפצא", ואינה נתפסת על האדם בגדר "חובת גברא", משא"כ בתקנות דרבנן או איסורי דרבנן או קסות דרבנן הם נתפסים על האדם בגדר "חובת גברא" ולא נתפסים על הדבר עצמו בגדר "איסור חפצא", כפי שיובא להלן. ומציין רבינו וכתב ועיין בסוכה ד"ד ע"ב, דהוה פלוגתא בזה, אם גזירה דרבנן נעשה כמו עצם האיסור, או רק משום טעם האיסור⁵ גבי הכ דע"כ נעשה כשפודין של מתכות שאמרו:

"אתמר הפכן על צידיהן, (ומפרש רש"י בד"ה הפכן על צידיהן) "נסרים שיש זכס ארבעה, שסיכך זכן, ולא כעיל רחזן על הסוכה, אלא השכיזן על לידן שכוף פחות מג", רב הונא אמר פסולה, (ובד"ה פסולה) "כדמפרש לקמן, דכיון דיש שס פסול עליהן, נעשו כשפודין של מתכת, הפסולין לסכך ככל ענין שחופכין", ורב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי כשירה, (ובד"ה כשרה) "דטעמא משום גזירת חקרה, וכי כחי גוונא לא עזדי אינשי חקרה". איקלע רב נחמן לסורא, עול לגביה רב חסדא ורבה בר רב הונא, אמרי ליה הפכן על צידיהן, מהו, אמר להו פסולה, נעשו כשפודין של מתכת".

רבינו בא להסביר את המחלוקת של האוסרים והמתירים, שהיא תלויה בשאלה אם גזירה דרבנן נתפסת על הדבר וחל גדר "איסור חפצא", או שתלויה בטעם האיסור והיא בגדר "איסור גברא". רב הונא שאמר שאם הפכן על צידיהן הסוכה

כמאה סתירות בש"ס, וראה בדברי רבינו שם ח"ב סי' ל"ב: "כל דיני תורה חל בין אדם על האדם בין על החפץ בין על הזמן (בעצם... וכו') ואיסור דרבנן רק על האדם, כי אין להם כח לתקן על החפץ". וראה ב"בית האוצר" מערכת א-י' כלל קכ"ב עמוד 188 טור ב', שכתב: "דצד הסברא דאיסורים דרבנן רק "איסור גברא" המה, הוא מפאת דמילי דרבנן אין להם מבוא בעצמיות החפצים לשנות החפצים מכפי מה שהם, דדברי חכמים רק אל האדם המה נאמרים לעשות דבר או לא לעשות, והעובר על דבריהם הוא עבריין ורשע, אבל אין להם מבוא בעצמיות החפצים".

⁵ ראה דברי רבינו בספר "צפנת פענח" על הרמב"ם הלכות גירושין פ"א הלכה כ"א עמוד נ"ד טור ב', שכתב לבאר את דברי הרמב"ם שכתב: "שפחה שנשתחררה, וגירת שנתגיירה, ממתנין תשעים יום, ואפילו גר ואשתו שנתגיירו מפרישין אותן תשעים יום כדי להבחין בין זרע שנזרע בקדושה, לזרע שלא נזרע בקדושה, וכן יפת תואר, אע"פ שנתנה לה תורה שלושים יום לתקנת עצמה, צריכה להמתין תשעים יום, לתקנת הולד והשלושים מכלל התשעים", וכתב רבנו: "והטעם דס"ל לרבנן – הרמב"ם – דזה בכלל גזירה דצריך להמתין,

צפנת פענח

ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' מכירה פט"ז הל' י"ד דאיסור דרבנן לא חל על עלם הדבר, ועיין תוס' גיטין ד' דשיחרור דרבנן כוה כמו היזק שאינו ניכר ע"ש,

ביאורים

פסולה, מפני שיש על הנסרים שם איסור הואיל וגזרו שאסור לסכך בנסרים בגלל "גזירת תקרה" לכן יש על נסרים גדר של איסור חפצא, ורב חסדא ורבה בר רב הונא שאמר שאם "הפכן על צידיהן הסוכה כשירה", מפני שאיסור שאסרו חכמים לסכך בנסרים מפני "גזרת תקרה" אין האיסור נתפס על הנסרים כ"איסור חפצא" אלא הגזירה נתפסת על האדם בגדר "חובת גברא", וא"כ במקום שלא שייך גזירת תקרה, אין איסור לסכך בנסרים.

ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' מכירה פט"ז הלכה י"ד, דאיסור דרבנן לא חל על עצם הדבר שכן כך כתב: "המוכר בשר לחבירו ונמצא בשר בכור, פירות ונמצאו טבלים, יין ונמצא יין נסך, מה שאכל אכל, ויחזיר לו את הדמים, וכן כל המוכר דבר שאסור לאכלו מן התורה, כך הוא דינו, בין שהיה איסורו בכרת, בין שהיה איסורו בלאו בלבד, אבל המוכר דבר לחבירו שאיסור אכילתו מדברי סופרים, אם היו הפירות קיימין, מחזיר הפירות, ונוטל דמיו, ואם אכלן אכל, ואין המוכר מחזיר "כלום", רבינו מסביר את דברי הרמב"ם שמחלק בין אם אדם מוכר דבר שאיסורו מהתורה "דהמכירה בטלה" ומחזיר לו את הכסף, לבין מוכר דבר שאיסורו מדרבנן שאם אכלן אכל ואין המוכר מחזיר לו כלום, שכן במוכר דבר שאיסורו מן התורה הרי שהאיסור נתפס בעצם הדבר ולכן יש עליו גדר "איסור חפצא", לפיכך המכירה בטילה, משא"כ במוכר דבר שאיסורו מדרבנן, הרי שעל עצם הדבר לא נתפס האיסור ואין עליו גדר של "איסור חפצא" רק שחכמים אסרו על האדם לאכול את הדבר, וזה בגדר "איסור גברא", לפיכך המכירה חלה על הדבר שמכר.

ומוסיף רבינו וכתב ועיין תוס' גיטין ד' מ"א ע"א, דשיחרור דרבנן הוה כמו היזק שאינו ניכר ע"ש, דברי התוס' מוסבים על סוגיית הגמ' בגיטין בענין ששנינו במשנה דף מ' ע"ב:

"עבד שעשאו רבו אפותקי (ומפרש רש"י בד"ה אפותיקי) "אס לא אפרע לך חובך ממקום אחר כרי זו לפניך לגבותה". לאחרים ושיחררו,

ולא מטעם הבחנה, רק זה הוא דין, וזהו מה דר"ל בגמ' שם ד' מ"ב ע"ב הלכה כר"מ בגזירותיו, ר"ל דהגזירה היא על הדבר לא על האדם העושה הדבר, דאז יש לחלק בין קטנה לגדולה, משא"כ אם הגזירה היא על הדבר. ועיין בהך דכתובות דף ס' ע"ב בהך דמינקת ע"ש בתוס' ד"ה ואמר, ועיין בירושלמי פ"ד דיבמות, דאמר שם דר"מ חשש לגיטין, ועיין בדמאי פ"ב ה"ה גבי מדה גסה ומדה דקה דר"מ אויל בתר הדבר, ולא בתר עושה הדבר, ועיין רש"י שבת ג' ע"ב ד"ה בשוגג מה דמחלק שם בין קס לגזירה, ור"ל ג"כ דקס שייך רק על האדם העושה, וגזירה הוא על הדבר בעצמו, וא"א לחלק, עכ"ל.

צפנת פענח

ושם ד' ב' ע"א

ביאורים

מן העומרים למטה סמוך לארץ, ונכנס לחוכו ועושה חלל כשיעור סוכה, וסכך עשוי ועומד מאליו, אינו סוכה, ופירש לי ר' יוחנן טעמיה, בחדא מינייהו, אמר טעמא משום גזרת אולר, דמדאורייתא כשרה היא, ורצנן הוא דגזור שאם אחת אומר כן אין אדם עושה סוכה אלא כולך ואוכל וישן באולרו במקום שלא נשתמש שם כל ימות השנה, והוא עשוי ועומד, ולא לשם סכך של אל, דנהי שם סוכה עליה, ואפילו שם סוכה שאינה של חג, אלא כצית בעלמא, ובחדא מינייהו, פירש טעמא דפסולה מדאורייתא, משום תעשה ולא מן העשוי, ואידך החוטט בגדיש לעשות לו סוכה אינה סוכה, חדא משום גזרת אוצר, וחדא משום תעשה ולא מן העשוי, ולא ידענא הי מינייהו משום אוצר והי מינייהו משום תעשה ולא מן העשוי... (בד"ה ולא ידענא הי מינייהו) "פירש לי ר' יוחנן משום גזרת הכתוב, והי מינייהו משום תעשה ולא מן העשוי" ור' יוחנן אמר לך, (ובהמשך... בד"ה אמר לך) "ר' יוחנן מתניתין גופייהו דייקי כוותאי, מתניתין דכחא קתני, אין מסככין בהן, ולא קתני אינה סוכה, משמע מדאורייתא סוכה היא, הלכך על כרחך צמתניתין עכשיו לשם סכך קאמר, ומדרצנן ולא צנמלך על המונחין ועומדין דפסולה מדאורייתא, וגזי חוטט בגדיש קתני אינה סוכה, משמע לגמרי אינה סוכה דפסולה מדאורייתא, אלמא צללא נענע הסכך לשם סוכה קאמר, אצל נענע כשר, דהא חסיק אדעתיה ותיקן, וליכא למיגזר צה משום זימנא אחריתי, שברי המעוות תיקן וכל שכן שלא יעוות". הבא דקתני אין מסככין בהן, לכתחלה הוא דאין מסככין משום גזרת אוצר, הא דאורייתא שפיר דמי, התם דקתני אינה סוכה, אפילו דיעבד מדאורייתא נמי אינה סוכה".

ובתוד"ה אין מסככין, כתב: "בתחילה משום גזרת אוצר לא גרסינן לכתחילה, דדיעבד נמי לא מהני מדרבנן, מדקאמר הא מדאורייתא שפיר דמי, משמע אבל מדרבנן לא".

וכוונת רבנו לפרש את דברי התוספות שכתבו, כאשר האיסור הוא מדרבנן חל גם בדיעבד, מוכח מכאן שאיסורי דרבנן, הם בגדר "איסור חפצא" ולכן אין הבדל בין לכתחילה לבדיעבד, אבל אם איסור דרבנן היה בגדר "איסור גברא" יש מקום לחלק בין לכתחילה לבין בדיעבד.

עתה בא רבינו לבאר את ההבדל בין תקנות רבנן לדיני התורה תקנות דרבנן, אם הם בגדר "איסור גברא", או שהם בגדר "איסור חפצא", ומציין רבינו ושם סוכה ד' ב' ע"א, ששנינו במשנה:

ביאורים

"סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה, ור' יהודה מכשיר, ושאינה גבוהה עשרה טפחים, ושאין לה [שלשה] דפנות, ושחמתה מרובה מצלתה פסולה".

אוצר החכמה

ובגמ' שם אמרו:

"תנן התם, מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה (ומפרש רש"י בד"ה מבוי שהוא גבוה) "מצוי שהוא סתום משלש לדדין, וראשו פתוח לרשות הרצים, וחלירות פתוחות לו ויולאות וצלות לרשות הרצים, הרי הוא רשות היחיד לצני חלירות, ואסרו חכמים להוליא מרשותו לרשות חצירו בלא עירוב, שהחלירות כל אחת רשות לעצמה, והמצוי רשות לכולן, והלריכו בו שיתוף להשתתף כל החלירות צפת או זיין, ולהניח השיתוף באחת מן החלירות, ולפי שאין לו מחיצה רציפית, וקרוב הוא להיות דומה לרשות הרצים, או לחי זקוף או קורה מכותל לכותל, ואם גבוה הקרורה מעשרים אמה", ימעט, (בד"ה ימעט) "ישפיל" רבי יהודה אומר אינו צריך, (ובד"ה אינו צריך), "והתם מפרש טעמא", מאי שנא גבי סוכה דתני פסולה, ומאי שנא גבי מבוי דתני תקתא, סוכה דאורייתא (בד"ה סוכה דמדאורייתא) "דעשרים אמה דיליה ילפינן מדאורייתא, וקודם שנשנית המשנה נאמרה שיעורה מסיני" תני פסולה, מצוי דרצנן תני תקנתא, ואיבעית אימא בדאורייתא נמי תני תקנתא, מיכו סוכה [דנפישו מילתה] פסיק ותני פסולה, (בד"ה תני פסולה) "שייך למיתני בה לשון פסול, כלומר לא נעשית כחורה וכהלכה". מבוי (בד"ה מבוי) "דכוליה מדרצנן דמדאורייתא סגי ליה בשלש מחילות, ואינו צריך ללא נפיש מיליה תני תקנתא". דלא נפיש מיליה תני תקנתא". (ובד"ה תני תקנתא), כתב: "דלא שייך למיתני בה לשון פסול, דמאן פסלה קודם שנשנית משנה זו, הרי היא תחילת כוראתו ומלותו".

(ובד"ה ואיבעית אימא בדאורייתא נמי), "שייך למימר תקנתא", (ובד"ה סוכה דנפישו מילתה), "ואין דומין תקנותיהן זו לזו, ולריך לשנות כלשון לכל תקנה ותקנה, כגון גבוהה ימעט, וכשאינה גבוהה יגזיה, ושאין לה שלש דפנות יעשה לה, ושחמתה מרובה יוסיף סכך, הלכך פסיק ותני פסולה, דמאי למיכללינהו צדך פסולא, דקיימא לן [פסחים דף ג:]: ישנה אדם לתלמידו דרך קלרה". העולה מן האמור, כי תקנות דרבנן אין התקנה נתפסת על הדבר בגדר "איסור חפצא" ולכן בדיעבד אם עבר על התקנה אין פוסל את הסוכה, שכן התקנה היא בגדר "איסור גברא" ולכן יש הברל בין לכתחילה ובין בדיעבד. עתה בא רבינו להוכיח כי יש דיני דרבנן שהם בגדר "איסור חפצא" ותוקפם

חושן משפט סימן רלג-רלד

קעג

לחזור בו אפילו הוקרו ואם מכר לו רעות ונמצאו יפות אפילו אם לא נתאנה בסכום מוכר יכול לחזור בו והלוקח אינו יכול לחזור אפילו אם הוזלו מכר לו רעות ונמצאו רעות יפות ונמצאו יפות [ב]אף על פי שאינם יפות שאין למעלה מהם ולא רעות שאין למטה מהם ויש אונאה שתות אין אחד מהם יכול לחזור בו אלא קנה ומחזיר אונאה. הגה ימכר לו זכר נחוקה שהוא מן איל מסורס (7) ונמצא שאינו מסורס [ג]המקח קיים ומחזיר לו אונאתו אלא אם כן ידוע שהלוקח איסטניס (8) שאינו אוכל כלל זכר איל שאינו מסורס והוא הדין בכל כיוצא בזה. ימכר לו כסף נחוקת כסף נרוף ונמצא [ד]כסף סיגים המקח קיים ומחזיר לו האונאה (1) דהכל מין כסף.

סימן רלד

המוכר דבר איסור ואכלו הלוקח

ובו ד' סעיפים

א "השוחט את הבכור ומכרו (6) ונודע שלא הראהו למומחה מה שאכל אכל ויחזיר לו את הדמים והנשאר מהבשר ביד הלוקחות (3) יקבר ויחזיר להם את הדמים.

ב וכן השוחט פרה ומכרה [א] (2) ונודע שהיא טרפה מה שאכלו אכלו [ב] (7) ויחזיר להם הדמים ומה שלא אכלו יחזיר לו הבשר והוא יחזיר להם הדמים ואם מכרו הלוקחים בשר זה של טריפה לגוים או שהאכילוהו לכלבים יחשבו עם הטבח על דמי הטרפה ויחזיר להם הטבח את המותר וכן ידין כל המוכר דבר שאיסור אכילתו מן התורה.

ג אבל המוכר לחבירו דבר שאיסור אכילתו מדברי סופרים אם היו הפירות קיימים מחזיר הפירות ונטל דמיו

צינונים ומקורות סימן רלג א. מרומם הדשן סימן שכ"ב ד"מ סעיף ג'. ב. מרדכי פרק הספינה ב"ב סי' תקס"ג, הגהות מינוני פסקי י"ז למירה אות ב'. ד"מ סס. סימן רלד א. לשון רמב"ם פט"ז ממכירה דין י"ג. ב. טור סעיף ב' בשם רמב"ם שם פט"ז ממכירה דין י"ד. ג. שם בטור בשם הרמב"ם.

נתיבות המשפט

משפט הכהנים - חידושים

(7) ונמצא שאינו מסורס. עיין ביאורים [סק"ג] דדין זה הוא ספיקא דדינא.

(8) שאינו אובל. דאו הוי לגביה כיפות ונמצאו רעות. סמ"ע [סק"ה]. וצ"ע אי בעינן שיהיה המוכר מכירו שאינו אוכל מזה כמו בסימן רל"ב סעיף כ"ג.

(1) דהב"ל מין כסף. והש"ך [סק"א] חולק וס"ל דהוי כיפות ונמצאו רעות.

סימן רל"ד (א) נודע שלא הראהו. ולא דמי לבהמה שלא נבדקה דסעיף ג', שאני התם דבהמה בחזקת כשירה עומדת וא"צ בריקה אלא מדרבנן, משא"כ במום, דבהמה בחזקת שאין בה מום עומדת ואיסורא דאורייתא הוא. ועוד, דבכור שלא נבדק אסור בהנאה, ובאיסור הנאה אפילו באיסור דרבנן מחזירין הדמים כמבואר בסעיף ד'. [סמ"ע סק"א].

(3) יקבר. היינו הלוקח צריך לקברו ואסור להחזירו למוכר שיקברנו, דחיישינן שמא ימכור לגוי ויהנה ממנו, משא"כ במוכר טריפה דסעיף ב' מחזירין הבשר דלא חיישינן שיאכלנו, דחשוד לאיסור קל דלפני עור לא חשוד על איסור חמור דאכילה, ולא חיישינן שימכרנו לישראל אחר, דהא טבח שיצא טריפה מתחת ידו מכריזין עליו שלא יקח אדם אצלו. [סמ"ע סק"ב].

(4) ונודע שהוא טריפה. עיין ביאורים [סק"א] דאם הלוקח עירבו ובישלו עם כשירות שחייב המוכר לשלם לו.

(7) והוא יחזיר להם הדמים. הטעם, מפני דקנסו משום שהכשיל לישראל באיסור דאורייתא, ועוד דאין ללוקח הנאה באכילת איסור דאורייתא אף שהיה שוגג, משא"כ באיסור דרבנן דסעיף ג'. [סמ"ע סק"ד]. * עיין ביאורים [סק"ב] הנ"מ בין ב' טעמים אלו.

משפט האורים - ביאורים

דלמר זש"ס שם [פ"ד ע"א] משום דיכול לומר אי לאו דלוינתן לא מלי הדרת וכו', וממילא כשיש אונאה שמות אף ציפות ונמצאו רעות כשמתאנה תוצע אונאתו יכול המאנה לחזור בו כמו בשאר ציטול מקח. ומהתימה על המחבר שפוסק כדעה זו צסימן רכ"ז סעיף ד' [ועיין סמ"ע שם [סי"ג ו-ד]] וכאן השמיט דין זה דאם יש אונאה שמת וצוצע האונאה דאף המאנה יכול לחזור. אמנם לדעת הרא"ש [ב"ב פ"ה סי' י"ד] שהביא הרמ"א שם דצביטול מקח אף המאנה יכול לחזור, ויפות ונמצאו רעות לא הוי צביטול מקח נגד המוכר, נראה דיכול הלוקח לתצוע האונאה ג"כ כשנתאנה שמת. [עיין סמ"ע ס"ק ג', יש ט"ם, וז"ל ומיהו המתכר לא כתב דעה זו, ומיהו מור"ם הוא ט"ם].

[ב] אעפ"י שאינן יפות. עיין סמ"ע ס"ק ד', עד הוא אמינא דיכול לחזור בו הלוקח וכו'. לשונו אינו מדוקדק, דלדרכה הוא אמינא דהמוכר יכול לחזור בו כיון שיש ג"כ רעות שלמטה הימנו, וקמ"ל דאין יכול לחזור בו.

[ג] המקח קיים ומחזיר לו אונאתו. והוא ממרומם הדשן סי' שכ"ז שלמד דין זה מצינה דף ז' [ע"א] צהאי דלמר ציעי דפחיא. ולכאורה נראה דהעיקר כדברי ה"ח [סעיף א'] דהר"ן פרק האיש מקדש [קדושין י"ז ע"ב מדפי הר"ן] גבי אחין שחלקו סתם זה, ע"ש, וצדאי נשמט מהתרומת הדשן דברי הר"ן. ונראה דהוי ספיקא דדינא, ולשיטת הרמ"א הוא הדין כל דבר שנראה לז"ד שאין קפידא כל כך.

[ד] כסף סיגים. עיין ש"ך ס"ק א' שפסק דהמקח בטל. ואף דיכול לזרפו ולתקנו, מ"מ הא צריך הולאות, דמי להא דפסחים (ו') [ד' ע"ב] דהמשכיר בית נחוקת צדוק ונמצא שאינו צדוק, ועיין מה שכתבתי בספרי מקור חיים שם [סי' הל"ז סק"ז], וגם הכא לא חזי למלאכתו צלמי הולאות.

סימן רל"ד [א] ונודע שהוא טריפה. ואם הלוקח עירבו עם כשירות ונטרף מחמת זה שאר זכר, נראה דלדעת רמ"א לעיל צסימן כ"ה סעיף א' שפסק כדעת המוס"ס והרא"ש [סנהדרין פ"ד סי' ה'] שפסקו כר"מ, ונחום' צצ"ק דף ק' [ע"א] צד"ה טיהר את הטמא, כחצו דלר"מ חייב צטיהר את הטמא אפילו כשעירבו צעה"צ עם פירותיו, א"כ ה"נ כאן דחייב, דהרי צכאן עשה צמזיד, אלא אפילו הנך דפטרי התם, מ"מ הא כתב הש"ך שם צצ"ק [ה', אות] צ' לחלק צין מראה דינר לשולחני, דכיון שהראהו לשולחני שוב לא היה לו להראותו לאחר, אצל הנשאל לחכס לא היה לו לצעה"צ למהר. ועוד, דצמראה דינר לשולחני מוכח מילתיה דסמך עלה וכו', הכא י"ל דליציה אנסיה וכו', ע"ש, והכא לא שייך כל הגי טעמי, כיון שמכר לו צמזיד צחוקת כשר מה היה לו ליטאל עוד, וכל הטעמים שכתב הש"ך שם לא שייכים כאן, נראה דחייב לכולי עלמא.

[ב] והוא יחזיר להם הדמים. עיין סמ"ע ס"ק ד' שכתב צ' טעמים צאיסור דאורייתא דחייב להחזיר הדמים. א', משום דקנסוהו. צ', משום דלא חשיב הנאה כשאלו איסור דאורייתא, ע"ש. ונ"מ צין שני הטעמים אם עירבם הלוקח צששים צלה צלה ואכל אחר שכבר הותר, א"כ חשיב הנאה, ומ"מ שייך קנס על שגרם צמזיד לצטל האיסור. אף יש לספק אם עירבו ועדיין צעין, דנראה דיכול לחזור הדמים וליקח חלקו מהמעורב המותר דכשר וטריפה כשני מינים דמי והמקח בטל, אף יש לספק אם המעורבות אסור להמוכר כיון שע"י גרמתו שגרר צמזיד נתצטל האיסור ומצטל איסור צמזיד אסור להמצטל, או דגורס לא חשיב כמצטל איסור צמזיד, ומסתבר לאיסור.

קנה בשר ועירבו עם בשר אחר וא"כ נמצא אסור, האם חייב המוכר לשלם הפסד רבשר האחר

לקח בשר ועירבו ב' וא"כ נמצא טריפה

קצות החושן

סימן רל"ה (א) במקום שעשו שלא כהוגן. עיין מ"ש בסיומן ס"ו ס"ק כ"ט. (ב) ולא נותן עד שיגדיר. ונראה לאס מר בעודו קטן וכשנעשה

קצות החושן

גדול לא מיחה, שוב אינו יכול למחות, וכמ"ש בשו"ע סעיף י"ד לענין קטן פחות מנן עשרים. ועיין מ"ש סק"ו ובסיומן קמ"ט סק"ו.

ואם אכלם אכל [ג] ואין המוכר מחזיר לו כלום. הגה ימכר לו מזהמה שלא נדקה כראוי היא כאסורה מדברי סופרים שהרי הנדקה היא מדברי סופרים.

ד כל איסורי הנאה בין מדברי תורה בין מדברי סופרים מחזיר את הדמים ואין בהם דין מכירה כלל.

סימן רלה

קטן וחרש ושוטה ושכור מתי מוכר מטלטלין והקונה בשבת וביום טוב

ובו כ"ח סעיפים

א יקטן עד שש שנים אין הקנייתו לאחרים כלום ומשש שנים עד שיגדיל (ה) אם יודע [א] בטיב משא ומתן (דהיינו שזדקוהו ומלאוהו שיודע (ג) ולאחר עשרה כל שאינו שוטה) מקחו מקח וממכרו ממכר (א) ומתנתו קיימת בין בדבר מרובה בין בדבר מועט בין במתנת בריא בין במתנת שכיב מרע ודבר זה מתקנת חכמים והכל במטלטלים (י"ש אומרים הואיל ואינו רק מנה תקנת חכמים אס כן [ב] (א) במקום שעשו שלא כהוגן כגון שמכרו (ג) צנכסים מועטים שזכו בהן הצנות מכירתן לאו כלום הוא) (ה) אבל בקרקע אינו מוכר (ב) ולא נותן עד שיגדיל (דהיינו שהקטן זן שלש עשרה והקטנה נה שמים עשרה והציאו שערות) האפילו הוא קרקע שניתן לו במתנה [ג] (א) או שקנה לו האפוטרופוס ואם נתנו (א) אפילו במתנת שכיב מרע אינו כלום אפילו הוא קרקע שניתן לו ואף על פי שהוא יודע בטיב משא ומתן (ד) (מיהו כל זמן שחפץ הקטן צמה שעשה ואין קרוביו או

ציונים ומקורות ד. ריב"ש סימן תל"ט. דרכי משה כ.

סימן רלה א. לפון רמב"ם ספק כיט ממכרה דין ו. ב. טור סעיף א' בשם הרא"ש (והרמ"ה). ג. ר"ן בשו"ע פ"י (מ"ט) מ"ד. ד"מ ד'. ד. רמב"ם פ"ס הי"ב. ד"מ א'. ה. טור סעיף ג'. ו. (גמ') מרדכי ב"ב פ"ק מי שמת דף (קנ"ו) קנ"ה, סי' חרל"ה הר"ל"ו. ז. פשוט הרשב"א המיוחסות למצ"ן ס"ו ד"מ ד'.

נתיבות המשפט

משפט האורים - ביאורים

[ג] ואין המוכר מחזיר לו כלום. נש"ך צו"ד סימן קי"ט [סק"ז] פסק דאפילו המותר משווי א"ל להחזיר, ע"ש. ולכאורה אינו מוצן, כיון דהמקם בטל הוא כמזיק או כאוכל שלא במקום ולמה יטריך לשלם יוסר משווי. ואפשר דאף דנאיסורי טורה אפילו אוכלן בשוגג זריך כפרה ומשונה להגין על היסורין, מ"מ נאיסור דרצנן א"ל שום כפרה וכאילו לא עבר דמי. תדע, דהא אמרינן בעירובין דף (מ"ו) [ס"ז ע"ב] דרצנן עבדינן עובדא והדר מוהצינן מיוצמא, ואילו היה נענש על השוגג האף היו מניסין לו לעצור ולקבל עונש, אלא ודאי דאינו נענש כלל על השוגג נאיסור דרצנן והרי הוא להאוכל כאילו אכל כשירה, והרי נהנה כמו מן הכשירה, ומש"ה זריך לשלם כל דמי הנאמו כמו צוה נהנה וזה חסר מועט, דכללל הוא דלזריך לשלם כפי מה שנהנה, מש"כ נאיסור דאורייתא שמקבל עונש על השוגג ומסורו גדול מהנאמו.

עבר בשוגג על איסור דרבנן אין צריך כפרה

משפט הכהנים - חידושים

(ה) ואין המוכר מחזיר לו כלום. אפילו המותר משווי הטריפה, ועיין ביאורים [סק"ג] הטעם. (ו) כל איסורי הנאה. ואפילו מכרה הלוקח לגוי וקיבל דמים, מ"מ צריך המוכר להחזיר לו כל הדמים. והטעם, כיון דאפילו באיסור הנאה שאינו תופס דמיו מ"מ הדמים אסורין למוכר. [סמ"ע סק"ו].

סימן רל"ה (א) אם יודע בטיב משא ומתן. הטעם משום כדי חייו, ומ"מ יכול למכור אף ביותר מכדי חייו משום דלא פלוג רבנן. [סמ"ע סק"א].

(ב) לאחר עשרה כל שאינו שוטה. צ"ע שלא כתב זה בשם יש אומרים, דהא המחבר כתב עד שיגדיל אם יודע, משמע כל זמן שלא הביא שתי שערות צריך בדיקה. [סמ"ע סק"ג]. ואם גדול נתן מתנה לקטן קודם שהגיע לעונת הפעוטות וזיכה לו ע"י אחר ולא פירש אימת יתננה לו, ואז אם האחר מסרו לקטן אחר שהגיע לזמן שיהיה מקחו ומתנתו קיימת, פטור האחר אף אם נאבד ביד הקטן, אבל מסרו לו קודם לכן חייב האחר. [שם סק"ד]. (וועיין מכת ביאורים [סק"א] דאם מסר לקטן דבר של אחרים, אף אם הגיע לעונת הפעוטות מ"מ חייב לשלם בנאבד ממנו, עיי"ש הטעם).

(ג) ומתנתו קיימת. דמתנה דמי למכר דאי לאו דעביד ליה נייחא נפשיה לא היה נותן לו מתנה ובכלל כדי חייו הוא. [סמ"ע סק"ה].

(ד) בנכסים מועטין. היינו דבנכסים מועטין הדין דהבנות יונו והבנים ישאלו על הפתחים, ואחר תקנת הגאונים אפילו במטלטלין הבנים והבנות יונו, ואם ייתומים מכרו הכל אין להבנות כלום כמבואר כל זה באה"ע סימן קי"ב [סעיף ד' י"ב י"ד] ע"ש, ולזה כתב כאן הרמ"א דבמכירת הקטן כה"ג לאו כלום הוא, וזהו כוונת הסמ"ע בס"ק ח'. ועיין ביאורים [סק"ב].

(ה) אב"ד בקרקע. דבקרע צריך חריפות ובקיאיות טפי. [סמ"ע סק"ט].

סימן רל"ה [א] בטיב מו"מ. עיין סמ"ע ס"ק ד' בהג"ה, שמוכר מדבריו בלחד שזיכה ע"י אחר מתנה להקטן ומסרו האחר להקטן אחר שהגיע לפעוטות שמקטן מקח, שפטור האחר כשנאבד מהקטן. ונראה דהיינו דוקא כה"ג שחשפן הנאבד של הקטן, וכיון דחכמים תיקנו שיהיה מתנתו ומחילתו קיים מכל שכן פרעון לידו, אכל של אחרים כשמסרו לקטן אף דכל המפקיד על דעת אשתו וזניו הוא מפקיד [ב"מ ל"ו ע"א], מ"מ כשמסר לקטן חייב כדמוכח בסיומן קפ"ח [סעיף ב'].

חסר לקטן חפץ שזיכו לו ואביו אינו חייב לשלם

[ב] במקום שעשו שלא כהוגן. נראה דדין זה אינו רק בקטן שהקטן דרצנן לא היו רק משום כדי חייו, ולא חייקנו שיהיה עגמו דרצנן האיסור, אכל גדול מהני קנין דרצנן או קדושין דרצנן כגון צקטנה אפילו במקום איסור, ועיין במשנה למלך פ"ט מהלכות זכייה ומתנה הלכה (א') [י'].

[ג] או שקנה האפוטרופוס. עיין סמ"ע ס"ק י"א, ומינה אפילו הוא טעות סופר וכך י"ל, דאין מכירתו מכירה בקרקע.

א' מהני קנין דרבנן במקום שאסור להקנות

(ו) או שקנה אפוטרופוס. אבל אם קנה הקטן בעצמו, אף דמהני כמבואר בסעיף ז', מ"מ יכול לחזור בו כמבואר שם [סמ"ע סק"ט] הרי דינו כמטלטלין. סמ"ע [סק"ב]. ועיין ביאורים [סק"ג] שדין זה צריך עיון.

(ז) או במתנת שכ"מ. וה"ה דלא שייך בקטן לומר מצוה לקיים דברי המת. סמ"ע [סק"ג]. (ח) מיהו ב"ז זמן. פירוש, אף שלא אמר לו הקטן בפירוש לאכול הפירות, מ"מ כיון שהיה שם הקטן וקרוביו ולא מיחו, מחילה בטעות כי האי אפילו בקטן הוי מחילה, וכמו בדבר שלא בא לעולם דאי שמיט ואכיל דלא מפקינן מינייהו, ודוקא בהלך למדינת הים או שמת הקטן אסור להלוקח לאכול הפירות, אבל בהיותו כאן מותר לאכול, ובסעיף י"ד דכתב המחבר דמוציא ממנו כל הפירות מיירי בהלך למדינת הים. סמ"ע [סק"ד]. ועיין ביאורים [סק"ד] דהדעיקר דשם מיירי במכירה שכבר נתן הדמים, וכיון שהמכר נתבטל הוי אכילת פירות כריבית, וכאן מיירי במתנה או במכר שלא נתן עדיין הדמים.

האיסור בעצמו אסור והוי העובר כמו שהוא חולה והיא מטמא הנפש, לכן יש בהן קלין ויש בהן חמורין, כמו במאכלות שיש שמזיקין החולה ויש שממיתין אותו, אבל דברי סופרים הן אינן נדונין מצד עצמותן, רק מצד המצוה שאסור למרוד ולא תסור כו' והוה כמרד, א"כ כולן חמורין שבכל דבר הוא מורד, ולזה א"ש במוכר לו דברים האסורים באכילה מד"ת אינו מנכה לו מן הדמים שאכל, שהאכילה אף שלא מרד, מ"מ גרמה מחלה בנפש, לא כן האסורים מד"ס מנכה לו מן הדמים שהאכילה בעצמותה אינה מזקת לו רק המרד וכאן לא מרד. וכזה כתב בנתיבות סימן רל"ב, והיינו דוקא רק במתעסק, דבכל מקום אינו חייב רק בחלבים ועריות שכן נהנה, אבל שוגג קרוב למרד דהוה ליה לדייק ולדעת, לכן אמר בגיטין נ"ג דברבנן קנסו שוגג אטו מזיד. וברור:

נראה לומר טעם ע"ד מושכל על הא דאין למידין קו"ח מדברי סופרים (עיין ידים) דדוגמא דיליף התו"כ קו"ח שיהא סכות חייב במצה. ובקדושין יליף מה שפחה שאינה נקנית בביאה כו', וכן במסכת דרך ארץ א"א שאני אסור בה אינו דין שיהא אסור בבתה וכו', יעו"ש דהקל וחומר אין לו מקום בעומק העיון בסברא שיחוייב ההפכיות לפי משפט הנושאים למבין עומק טעמים [דוגמא לזה בברכות כ"ג ע"ב הא מילתא תיתי בתורת טעמא ולא תיתי בתורת קו"ח כו'] רק הי"ג מדות נמסרו מסיני שבהן ידונו ויקישו וילמדו, והבורא יתברך הבלתי בעל תכלית ידע, כי להסיר אופני הטעות אשר יפלו בשכל האדם כאשר לא ידע עומק דעת עליון גלה יתור או רמז, למען לא נבוא לכלל טעיות, וכל מה שאין עליו הוראה בתורה נלמוד בהנך י"ג מדות, ל"כ דברי סופרים אשר שכל האנושי ברוה"ק השורה

ומעתה נבאר כל השגותיו, כי מספקא לן בדברי תורה, שמא הוא חזיר, א"כ אף אם לא צוה הבורא על ספק, בכ"ז שמא הוא חזיר, א"כ אכלנו חזיר דבר המתועב באמת, אבל בספק עירוב, א"כ כיון שהענין הזה אינו בפרט רצון הבורא, רק שצוה לשמוע אליהם, וכיון שע"ז לא דברו, א"כ לא נקרא מי שאינו עושה כן, שאינו שומע בקולם, ומדוע לא יהיה מותר, וכן קטן נאמן, כיון שאינו עושים זה מפני שאין שומעין בקולם, א"כ תו לא עברנו על לא תסור [וכן לא שייך ע"ז לא יאונה לצדיק כל עון, כי כשאינו יודע, אינו עושה איסור כלל וכלל, ועיין בתוס' שבת שהעירו מהא דר"י אישתלי וטעים מידי קודם הבדלה, ויש לדבר בזה הרבה ואכ"מ], וכן נדחה מפני דאורייתא, כי אם המה אמרו, אבל לא אמרו שזה הוה נצחיי, רק אם יעמדו ב"ד גדול בחכמה ויסכים דעתם הנאות יותר לפי הזמן לומר הפכו הרשות בידם, א"כ איך תיבטל מפני זה דבר דאורייתא, וזה חזק יותר בסברא ממה שמצאנו דעשה דממון לפי שנתנה במחילה קילא. ויתר הפרטים עיין בחדושי להלכות עדות בס"ד:

ובזה סרה תמיהתו מדוע לא יקובל שמצות דרבנן אשר תקנו חכמים יהא נכלל בכלל תרי"ג, דכמו שיש סברא לומר שכל מצות מלך ופקודתו יהא נחשב בכלל תרי"ג, ככה תקבל השכל שיהא סוגי חז"ל בכלל תרי"ג מצות, וגם בתורה המה סמוכים פרשת זקן ממרא לפ' מלך. וכאשר תעיין בדברי רמב"ם בספריו תראה, כי דברי המה דבריו. וד' ינחני בדרך אמת:

ירושלמי ברכות פ"א הלכה ד'. ד"ת יש מהן איסור כו' יש בהן קלין ויש בהן חמורין, אבל דברי סופרים כולן חמורין הן כו' חמש טוטפות כו'. פירוש דדברי תורה

רובא, וא"כ אטו כולהו בחדא מחתא מחתינהו דשפיר מצי למימר דוקא לענין מחיצות שבת אגמריה רחמנא למשה הכי, משא"כ הכא לענין סכך שאין הדבר תלוי אלא לענין הצל בלבד לעולם בדמחצה על מחצה נמי סגי. ותדע שכן הוא שצריך לחלק בין שבת לסוכה דהא לקמן בפרק הישן (דף כ"ב ע"ב) רמי הש"ס מתני' אהדדי דבריש מכילתין תנינן שחמתה מרובה מצלתה פסולה משמע דכי הדדי כשירה ובפרק הישן שם תנינן צלתה מרובה מחמתה כשרה הא כי הדדי פסולה ומשני הש"ס כאן מלמעלה כאן מלמטה, וא"כ משמע להדיא דפרוץ כעומד אסור לענין סוכה כמו שפירש רש"י שם דכיון דלמעלה כי הדדי נינהו ובגוונא דמתניתין דקתני אם יש ריוח ביניהם כמותן מסתמא למטה החמה מרובה וא"כ אין זה ענין למחיצות שבת כלל. מיהו לפרש"י בפרק הישן דלקמן אתי שפיר דדוקא התם שאין שם סכך פסול כלל אלא סכך כשר לבד אלא מטעם חמתה מרובה אתינן עלה, ומש"ה היכא דכי הדדי נינהו פסולה כיון שע"י האויר הוה למטה חמתה מרובה משא"כ הכא במשנתנו שאין שם אויר כלל שהרי מילא הריוח בין השפודין בסכך כשר תו לא שייך הך טעמא דלקמן. אלא דאכתי קשה לפירוש ר"ת דהתם דהא דמשנינן כאן מלמעלה כאן מלמטה דכשמודד מלמעלה והן בשוה האויר כמו הסכך כשר כמתניתין דפרק הישן דאיירי בהכי וא"כ ר"ה בריה דר"י דאית ליה פרוץ כעומד אסור היאך מתרץ מתניתין דריש מכילתין דלא תיקשה אמתני' דפרק הישן, אלא על כרחך צריך לחלק בין מחיצות שבת לסוכה ואם כן לא מקשי הש"ס הכא מידי. ועוד דבלא"ה משמע דפלוגתא דר"פ ור"ה בריה דר"י לאו ככל הדינים שבתורה פליגי דהא בפרק ב' דחולין [כ"ה ע"ב] לענין שחיטה פליגי רב ורב כהנא אי מחצה על מחצה כרוב או אינו כרוב ומסקינן התם בגמרא דפלוגתא דרב ורב כהנא לענין פסח אתמר אבל שחיטה לכר"ע הוה כרוב, א"כ תיקשי הלכתא אהלכתא דהא לענין פרוץ כעומד מסקינן בפ"ק דעירובין דהוה כרוב, אלא על כרחך דלא בכל גוויי איירי פלוגתא דר"ה ור"פ:

אחר זה ראיתי שהתוס' שם בפ"ב דחולין [כ"ט ע"א ד"ה דחולין] הרגישו בזה דקשיא הלכתא דהתם אהלכתא דעירובין ותירצו שם דיש לחלק בין איסור וטומאה למחיצות שבת ע"ש. וא"כ לפי"ז לא הוה מקשי הש"ס הכא מידי דכיון דסוף סוף הך פלוגתא דר"פ ור"ה לאו כלל גמור הוא אלא היכא דאיתמר אתמר, א"כ נראה דמילתא דפשיטא היא ויש לחלק בין מחיצות שבת דהתם דפליגי בה ר"פ ור"ה היינו דאיסור סקילה הוא ומש"ה סובר ר"ה דפרוץ כעומד אסור ואע"ג דעיקר פלוגתייהו התם באיסור טלטול בבקעה שהיא כרמלית דליכא אלא איסורא דרבנן איירי, מ"מ כיון דמסיק הש"ס התם בטעם פלוגתייהו דמר סבר הכי אגמריה רחמנא למשה גדור רובא ומר סבר לא תשייר רובא משמע להדיא דעיקר פלוגתייהו איירי נמי מדאורייתא וגם לענין רשות היחיד שיש בו פרוץ כעומד. מיהו פליגי נמי בדרכנו כיון דעיקר איסור שבת

לשם קירוי בעלמא כדי ליתן הסכך עליהן. אלא דלענ"ד אכתי עיקר לשון רש"י אינו מדוקדק דממה שכתב כמו שאנו עושין וכתב ג"כ ונותנין פסל עליהן משמע דאיירי מתני' אפילו בכה"ג שמסכך הפסל על כל הסוכה עד שמתכסין השפודין לגמרי כמו שאנו עושין. א"כ לפי"ז קשה הא דקתני במתני' אם יש ריוח ביניהן כמותן כשירה דמשמע שאם השפודין מרובין על ריוח שביניהן פסול, והא ודאי ליתא, לא מיבעיא לשיטת התוס' שכתבו לעיל [ט' ע"ב ד"ה הא קא מצטרף] בסוגיא דעושה סוכתו תחת האילן וכן בד"ה פירס עליה סדין דהיכא שהסכך הכשר לחוד צלתה מרובה מחמתה תו לא מיפסלי ע"י סכך פסול שעליה או תחתיה וא"כ פשיטא דאין פסול בשפודין כה"ג כיון שהסכך כשר שעליהן צלתה מרובה, אלא דאפילו לשיטת רש"י שכתב לעיל [נ' ע"א ד"ה פסולה] בפירס סדין תחתיה מפני הנשר דפסול משום דאהל מפסיק בינו ובין הסוכה, מ"מ היינו דוקא כשיש באותו סכך פסול שיעור ארבעה טפחים כשיעור פסול סוכה באמצע ופסול כל הסוכה משא"כ היכא דליכא ד' אין טעם לפסול כל הסוכה. ועוד נראה דאפילו לישב תחת השפודין בעצמם נמי מותר דסתם שפודין אין בכל אחד מהם שיעור אהל ולא שייך נמי לומר דמצטרפין כל השפודין לשיעור פסול דלא אמרינן לבוד להחמיר. וא"כ לפי"ז ודאי אין לפסול בשפודין דמתני' אם הסכך כשר שעליהן צלתה מרובה מחמתה כמו שאנו עושין.

לכך נראה דמה שכתב רש"י כמו שאנו עושין ומסיים בה ונותנין פסל עליהן לאו לעיקר דינא דמתני' כתב כן אלא לדוגמא בעלמא ליישב לשון המקרה כדפרישית דכוונתו שלא הניח השפודין לשם סכך, מ"מ קושטא דמילתא לא איירי מתניתין בענין זה שמסכך בסכך כשר על השפודין בענין שצל הכשר לחוד מרובה על חמתה אלא כה"ג דאוקמוה בגמרא דאיירי במעדיף או אם היו נתונים שתי נותנין ערב. נמצא דלפי"ז הא גופא קמ"ל במתני' מפני שצריך שיהיה הפסל הכשר מרובה קצת מצל השפודין דבענין זה ודאי סכך הכשר צלתה מרובה מחמתה. אלא דלפי"ז למאי דמשמע לקמן [ע"ב] מפרש"י ושיטת התוס' דלגירסת רש"י ממאי דקי"ל כר"פ דפרוץ כעומד מותר תו לא צריך לאוקמא במעדיף ואפילו בנכנס ויוצא לא צריך אלא כמותן דקתני במתני' היינו כפשטה שמניח סכך כשר בין הפסלים ממש בשוה להם, וא"כ לפי"ז אין השפודין מונחין להגין על הסכך שביניהן אלא למלאות הסכך וא"כ אכתי קשה לשון המקרה סוכתו דקתני לפי דקדוקו של רש"י. ועיין מה שכתב הריטב"א ז"ל בחידושו בלשון המקרה ועיין עוד בסמוך מה שאבאר בעיקר אוקימתא דמתני' אליבא דהלכתא ודו"ק:

בגמרא לימא תיהוי תיובתא דרב הונא בריה דרב יהושע

דאתמר פרוץ כעומד בו, ופרש"י לענין מחיצות שבת

אתמר ויש לדקדק דא"כ מאי מקשה ממחיצות דשבת אמתני'

דהכא דהא מסקינן התם בעירובין [ט"ו ע"ב] להדיא דטעמא דר"ה

בריה דרב יהושע היינו משום דהכי אגמריה רחמנא למשה גדור

(אלא) לצמצם אלא אפילו למ"ד אפשר לצמצם מ"מ הדעת נותנת דהוה טירחא טובא ומש"ה לא החמירו רבנן שיצטרך למדוד, וא"כ מהאי טעמא גופא מותר לר"פ אפילו אי ס"ל אי אפשר לצמצם. אבל ר"ה בריה דר"י סבר דספק דאורייתא להחמיר היינו מן התורה ממש, וא"כ לפי"ז בעיקר דין שבת לענין רשות היחיד ממש שהוא מדאורייתא ס"ל להומרא ומש"ה אוסר נמי אפילו בעיקר דכרמלית משום דקי"ל נפסחים קט"ז ע"ב כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, אע"ג דקי"ל ספיקא דרבנן לקולא אפ"ה אשכחן כמה דוכתי שהחמירו וכ"ש הכא דעיקר שבת איסור סקילה הוא וכ"ש הכא דאפשר בדיקה ע"י מדידה למ"ד אפשר לצמצם וכ"ש למ"ד אי אפשר לצמצם דיש להחמיר דשמא שייר רובא. ולפי"ז ממילא דנתיישב ג"כ הך סוגיא דערובין (דף ה' ע"ב) דאיצטריך רב אשי לומר ספק דבריהם להקל דאי הוה ספיקא דאורייתא הוה אסור לר"ה בריה דר"י דלא שני בין חד ספיקא לקולא לתרי ספיקי:

ועוד נראה לי דהא כי היכי דלא תיקשי הלכתא דערובין נט"ז ע"ב דפרוץ כעומד דמותר אהלכתא דריש פרק ב' דחולין [כ"ט ע"א] דקי"ל דלכו"ע מחצה על מחצה כרוב, ע"כ היינו כדפרישית דהא דקי"ל פרוץ כעומד מותר היינו למאי דס"ל לר"פ דספק דאורייתא להחמיר אינו אלא מדרבנן ומש"ה קי"ל כוותיה בכרמלית דוקא דאינו אלא מדרבנן. וכן נראה לי מדקדוק לשון הרמב"ם ז"ל בהלכות שבת. והדבר ידוע דעיקר מחלוקת הפוסקים בענין ספיקא דאורייתא אי הוה מדאורייתא או מדרבנן היינו דוקא בדליכא חזקה דאיסור אבל היכא דאיכא חזקה כו"ע מודו וא"כ לענין שחיטה דקי"ל [חולין ט' ע"א] בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיוודע לך במה נשחטה, א"כ ממילא דבמחצה על מחצה שחיטה פסולה שהרי לא נודע במה נשחטה. וא"כ לפי"ז שפיר מצינו למימר בסוגיא דשמעתין דהא דמקשה מעיקרא לימא תהוי תיובתא אדר"ה בריה דרב יהושע אע"ג דלמאי דפרישית אפשר דר"פ נמי מודה דפרוץ כעומד אסור דדוקא באיסור כרמלית דרבנן מיקל (וכן נראה לי לדקדק מלשון הרמב"ם ז"ל [הל' שבת פט"ז ה"טז] דלא שייך הך מלתא דפרוץ כעומד לענין רה"י ממש ולא הביאו אלא לענין כרמלית) משא"כ הכא בסוכה דאיסור דאורייתא הוא יש להחמיר מיהת מדרבנן, אלא כיון דלר"פ לא פסיקא להמקשה הך סברא כ"כ מש"ה ניחא ליה להקשות על רב הונא בריה דרב יהושע מכח כ"ש מדרבנן לדאורייתא. ועוד דבסוכה תליא בצל משמע דבעי שיהיה צלתה מרובה משא"כ למסקנא דמוקמינן מתני' בנכנס ויצא או במעדיף כו' ממילא מצינן למימר לר"פ נמי מפרשין הכי וכדמשמע בסוגיא דערובין דלא קי"ל כוותיה אלא באיסור כרמלית דרבנן לא באיסור דאורייתא כדמשמע שם [ט"ז ע"ב] מלשון הסוגיא דקאמר תיובתא והלכתא ע"ש, והיינו משום דהך ברייתא דדפנות הללו שריבה בהן פתחים דמותבינן מינה תיובתא משמע דלענין רה"י גמור איירי ודו"ק היטב:

מדאורייתא איסור סקילה היא וכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון, משא"כ בסוכה דאינו אלא איסור עשה לעולם אימא לך דמודה ר"ה דפרוץ כעומד מותר דבכה"ג מסיק הש"ס לקמן לענין מחיצה תלויה דיש לחלק בכה"ג בין איסור שבת לסוכה כיון דאיסור שבת בסקילה מש"ה מחמירין אפילו באיסור דרבנן טפי מבסוכה אע"ג דהוי דאורייתא. מיהו מלשון רש"י בפרק השוחט משמע קצת דלפי האמת פלוגתא דמחצה על מחצה איירי בכל הדינים שבתורה ולקמן בסמוך אבאר מה שנראה לענ"ד בזה ודו"ק:

בתוספות כר"ה פרוץ כעומד כו' אע"ג דשמא אינן שווים כו' תיפוק ליה משום דבלא"ה הוא אסור מספק משום דשמא שייר רובא עכ"ל. (ל) וכוננתם מבואר דודאי למ"ד פרוץ כעומד מותר והיינו כדמסיק דאגמריה רחמנא למשה לא תשייר רובא אתי שפיר דכיון דאי אפשר לצמצם א"כ כי אגמריה רחמנא דלא לישייר רובא הינו דלעולם אינו איסור אלא כשיוודע בודאי ודומה לו ששייר רובא אבל מספק מותר, משא"כ למ"ד פרוץ כעומד אסור ומסיק דהכי אגמריה רחמנא למשה גדור רובא בהא קשיא להו שפיר ותיפוק ליה דאפילו הוה אגמריה רחמנא למשה גדור מחצה נמי הוה אסור כיון דאי אפשר לצמצם דשמא שייר רובא, כן נראה לי בכוננת התוס' ואפשר שלזה כיון ג"כ המהרש"א אלא שקיצר במילין:

מיהו לולי שיטת רש"י ותוספות היה נראה לי לפרש הסוגיא בענין אחר שמתוך כך יתישבו כמעט כל קושיות התוס' שהקשו בזו הסוגיא ומכללן יבואר דמה שכתוב בתחילת הדיבור דמכאן יש להוכיח דהלכה כר"י דאפשר לצמצם ג"כ אינו מוכרח, והיינו למאי דפרישית בסמוך שאין סברא לומר דהא דפליגי ר"פ ור"ה מר סבר הכי אגמריה למשה גדור רובא ומר סבר לא תשייר רובא אין זו מחלוקת במציאות ומר סבר הכי הוה מעשה ומר סבר הכי הוה מעשה דא"כ אין זו אלא דברי נביאות, מלבד מה דפרישית דא"כ לא הוה מקשה הש"ס מידי ממחיצות דשבת אסכך דסוכה כיון דיש לחלק ביניהם מסברא ומגמרא. ואפילו אם תמצא לומר דמאי לגמרי להדדי כמ"ש הר"ן ז"ל ואפ"ה הא קי"ל [גמר ג"ז ע"א] דאין למידין ק"ו מהלכה וכ"ש בבנין אב כדפרישית בכמה דוכתי וכ"ש הכא דאיכא למיפרך טובא כדמשמע לקמן בסוגיא דמחיצה תלויה.

ומכל זה היה נראה לי דפלוגתא דרב הונא בריה דר"י ור"פ היינו במאי שנחלקו הפוסקים בהא דקי"ל כל ספיקא דאורייתא לחומרא אי הוה מדאורייתא או מדרבנן דלרש"י [קידושין ע"ג ע"א, יבמות פ"ח ע"ב, וחולין כ"ב ע"ב] ותוס' [חולין כ"ב ע"ב ד"ה איצטריך] וסייעתם הוה דאורייתא ולהרמב"ם [כלאים פ"י הכ"ז] וסייעתו הוי דרבנן, א"כ לפי"ז מצינו למימר דר"פ ור"ה נמי בהא פליגי דר"פ דסבר פרוץ כעומד מותר היינו משום דס"ל דספק דאורייתא מן התורה לקולא, ואע"ג דאסור מדרבנן לכו"ע אפ"ה כיון דטריחי מלתא טובא לא מיבעיא למ"ד אי אפשר

(ל) ערוך לנו: